

avdeling
Nordland

Naturvernforbundet
Nordland

NJFF
Nordland

Den Norske Turistforening

Nordland fylkeskommune

Fauske, 16.04.2024

Dette brevet sendes på vegne av BirdLife avd. Nordland, Naturvernforbundet i Nordland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Nordland, Salten Naturlag og Bodø og Omegns Turistforening.

Regional plan for arealforvaltning

Uttalelse fra FNF Nordland

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Nordland er et samarbeidsnettverk for 14 natur- og friluftsansjoner i regionen. Vårt mål er å ivareta natur- og friluftsanserene i Nordland fylke ved å styrke og fremme organisasjonenes arbeid, være en møteplass for samarbeid og en arena for kompetansebygging for natur- og friluftsansjonene med sitt virke i regionen. Medlemsmassen hos de tilsluttede organisasjonene er ca. 22 000 personer

Vi viser til høring av regional plan for arealforvaltning og korrespondanse med saksbehandler om utsatt høringsfrist til 16.04.2024. Vi takker for muligheten til å uttale oss til planprogrammet og ber om å få delta videre i planprosessen.

1. Innledning

Det faktum at vi står overfor en naturkrise og årsakene til at vi gjør det, må være grunnleggende for arbeidet med regional plan for arealforvaltning. Naturkrisen og utfordringene med et klima i endring kan ikke løses ved å fortsette det enorme forbruket av natur. FNs Naturpanel (IPBES)¹ har slått fast at den enkeltfaktoren som har hatt, og har, størst negativ påvirkning på biologisk mangfold og er årsaken til naturkrisen, er endret arealbruk, nedbygging og fragmentering av arealer.

Natur og robuste økosystemtjenester er helt avgjørende for at vi skal klare å takle de klimaendringene som allerede er i gang. Friluftslivet trenger også intakt natur i bidraget til gode lokalsamfunn.

Arealforvaltningen må samtidig ses i sammenheng med den økonomiske veksten og det enorme ressursforbruket og sløseriet som vi nå er vitne til. Det kan ikke fortsette inn i evigheten. FNs ressurspanel har nylig offentliggjort rapporten «Global Resources Outlook 2024»² hvor det slås fast at overforbruk er den viktigste grunnen til verdens miljøkriser, dvs. overforbruk av biologiske

¹ <https://ipbes.net/global-assessment>

² https://www.resourcepanel.org/sites/default/files/documents/document/media/gro24_full_report_29feb_final_for_web.pdf

ressurser, fossilt brensel, metaller, ikke-metalliske mineraler som f.eks. sand og grus (til betong) samt landarealer og vann.

Forvaltningen og beslutningstakere må også få større forståelse av at naturen har en egenverdi og at den bidrar med livsviktige økosystemtjenester for befolkningen og for fremtidige generasjoner. Helhetstankegangen må derfor i større grad inn i all planlegging og i arealpolitikken.

Vi mener at FNs naturavtale må legges til grunn, og ikke bare Paris-avtalen. Dette bør gjenspeiles i en plan som gir føringer for mer vern av natur, både på land og til havs (marint vern). Den regionale planen bør oppfordre kommunene til å avsette arealer til vern.

Vi tror også at det å støtte kommunene og stimulere til å oppdatere arealplanene, blant annet ved å gjennomføre en planvask, vil være hensiktsmessig i en regional plan for arealforvaltning. Det er også et behov for å gjøre noe med den liberale dispensasjonspraksisen i kommunene, særlig til hytteutbygging i den viktige strandsonen.

Klima- og naturkrisen kan heller ikke løses ved å bygge ytterligere vind- og vannkraftverk i Nordland. Det aller meste av vassdragsnaturen er allerede utbygd eller påvirket av vannkraftutbygginger. Eksempelvis er ca. 85 % av vassdragene i Rana kommune (utenom Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark), bygd ut. Vi kan ikke se at det er dokumentert noen sammenheng mellom kutt i utslipp og den massive kraftutbyggingen de siste tiårene. Offisiell statistikk viser at CO₂-utslippene innenlands i Norge er blitt redusert med 4,6 % siden 1990. På samme tid viser tall fra NVE at den årlige kraftproduksjonen fra vann- og vindkraft økte fra 119 TWh i 1990 til 154 TWh i 2022, en økning på 28 %. Det er økt tilgang på energi, uansett energikilde, som skjer, fossil eller ikke-fossil. Dette er driveren for en stadig forverring av natur- og klimakrisen og det kan ikke fortsette.

Nordland fylke har fortsatt et kraftoverskudd (på omtrent 6 twh/år), og ved stans i dårlige kraftkrevende prosjekter som datasentre og utvinning av kryptovaluta, så vil overskuddet vedvare mange år fremover. Men vi mangler en god plan og politikk for hvordan krafta skal brukes. Å øke kraftproduksjonen til energikrevende prosjekter som skaper få arbeidsplasser og som bygger ned natur må det bli slutt på. Og dette bør være en grei sak å få forankret i arealpolitikken til Nordland fylkeskommune. Nordland fylkesting³ mener i et brev til regjeringen at *datasenter som utvinner kryptovalute må forbys gjennom nasjonalt lovverk. Nordland fylkesting mener datasenter som utvinner kryptovaluta har et svært høyt kraftforbruk og gir lav sysselsetting.*

De beste industriprosjektene må derfor være de prosjektene som ikke bygger ned natur, som i stedet bygges på gråe arealer og som skaper mange arbeidsplasser. Vi mener alle foreslåtte industrietableringer som krever utbygging av verdifull natur må stanses i så en tidlig fase som mulig og at Nordland fylkeskommune kan ta en regi sammen med kommunene for å få dette til, eksempelvis i regionalt planforum.

I planprogrammet er det utarbeidet tre forslag til innsatsområder for planarbeidet med aktuelle problemstillinger planarbeidet skal ta tak i:

1. arealforvaltning i det grønne skiftet. 2. bærekraftig arealforvaltning og attraktive samfunn. 3. arealforvaltning i kystsonen.

Vi støtter disse tre innsatsområdene, men med disse begrunnelsene:

---

³ <https://www.nfk.no/aktuelt/ma-ha-nasjonalt-forbud-mot-kryptosenter.64993.aspx>

- Vi ser at industrietableringer i «det grønne skiftet» sitt navn vil føre til store tap av natur og må få et annet innhold, jf. det som er skrevet over.
- Det er et høyt konfliktnivå i kystsonen som følge av oppdrett i åpne merder og «landbaserte anlegg» på holmer og øyer.
- Friluftsliv er en betydelig samfunnsinteresse og en del av den norske kulturarven. Å sikre arealer for friluftsliv og naturopplevelser må få en sentral plass i samfunnsutviklingen og i planleggingen av hvordan vi bygger attraktive samfunn.

2. Merknader til planprogrammet

Vi har lest planprogrammet og mener det er mye vi kan støtte og slutte oss til. I det påfølgende har vi noen kommentarer til planprogrammet og merknader til hva som bør føyes til og endres på.

2.1. Medvirkning i planprosessen

Det er viktig at plan- og bygningslovens intensjon om medvirkning legges til grunn, slik at medvirkningen blir reell og at interessene aktivt deltar i planprosessen. Vi er positive til målsettingene for planarbeidet som er at:

1. *Planarbeidet skal være åpent og inkluderende og bidra til en kunnskapsbasert arealpolitikk. FNs bærekraftsmål skal legges til grunn for og brukes aktivt i planarbeidet.*
2. *Det legges opp til god og bred medvirkning som bidrar til eierskap til vedtatt plan.*

Noen av FNF Nordlands viktigste oppgaver er å sikre arealer til natur og friluftsliv, fremme tilsluttede organisasjoners interesser og medvirke i planprosesser. Det forventes derfor at vi får delta i planprosessen fremover. Vi kan ikke se at natur- og friluftslivsorganisasjonene har fått en tydelig plass i planprosessen, og hvordan de skal få eierskap til planen. Vi ber Nordland fylkeskommune sikre dette i den videre behandlingen av planen.

2.2. Kunnskapsgrunnlaget

Kunnskapshull i arealplanleggingen må tettes og det er behov for mer kartlegging av nordlandsnaturen og økosystemtjenestene. Det er et stort behov for å hente kunnskap fra nye utredninger og forskningsrapporter for relevante tema i planen.

Vi mener at det nå må bli en slutt på mangelfulle utredninger og konsekvensutredninger bestilt av utbyggere. Dette kan kommunene gjøre i en tidlig fase og når det skal vurderes om saken utløser krav om konsekvensutredning. I den sammenheng viser vi til Regional plan for vannkraft i Nordland⁴. Daværende Fylkesråd erkjente problemet med mangelfulle undersøkelser og underrapporterte naturverdier i biomangfoldrapporter utført av private utrederfirma utvalgt og betalt av tiltakshavere. Der ble det ført opp som et tiltak at «*Det skal jobbes for en evaluering av dagens praksis med at utbygger har ansvaret for å bestille biomangfoldutredninger.*» Det var Naturvernforbundet i Nordland som tok dette opp i deres høringsuttalelse, og viste til erfaringer med vannkraftsaker og

---

⁴ <https://www.nfk.no/tjenester/klima-miljo-og-natur/planer-og-foringer/regional-plan-om-vannkraft/>

Biofokus og Miljøfaglig Utrednings nedslående rapport om biologisk mangfold og småkraft⁵, bestilt av NVE i 2015.

Vi etterlyser konklusjonen på fylkeskommunens evaluering og understreker her betydningen av at båndene mellom tiltakshavere og utredere brytes dersom forvaltningen reelt ønsker et godt kunnskapsgrunnlag

2.2.1. Kunnskap om miljøvirkninger fra akvakultur

I de senere årene har akvakulturnæringen boltret seg i fjordene og langs kysten med åpne anlegg. Dette har forsterket miljøutfordringene og det har skapt flere konflikter med øvrige næringer og interesser. Vi mener at det er et behov for å lage et dokument med oppdaterte miljøpåvirkninger fra oppdrett i åpne merder, særlig fra laks- og torskoppdrett som har betydelige utslipp av nærings saltene fosfor og nitrogen, tungmetaller fra fôr og kobberimpregnering på merdene, mikroplast fra fôringsrørene, sykdomsspredning og geninnblanding. FNF Nordland med tilsluttede organisasjoner kan bidra med relevante rapporter inn i dette arbeidet. Havforskningsinstituttet og andre relevante forskningsinstitutter kan inviteres inn til møter for å legge frem oppdatert kunnskap.

For øvrig mener noen av våre organisasjoner at all ny oppdrett må inn i lukkede anlegg⁶. Planen bør derfor ta for seg potensialet for ny oppdrett i lukkede anlegg og redegjøre for kommunens adgang til å stille slike teknologikrav i arealplanene.

Det er, med god grunn, mye negativt fokus rundt landbasert oppdrett. Det gjelder i hovedsak hvordan disse planlegges (utslipp fra store produksjonsvolumer og begrenset rensesgrad) og hvor de lokaliseres. Noen oppdrettsselskaper har funnet ut at øyer og holmer kan benyttes til å etablere irreversible oppdrettsanlegg, og på bekostning av natur, kystkultur og landskap. At akvakulturnæringen vil industrialisere disse områdene i Nordland må få et fokus i den regionale planen. Å lokalisere anlegg på disse øyene er etter vårt syn skivebom, og at det er strengt nødvendig ta en fot i bakken nå. Det jobbes med et nytt regelverk fra departementet og fylkeskommunene kan ikke motta søknader til behandling. Vi mener kommunene må oppfordres til å la være å behandle ethvert planforslag til landbaserte anlegg før nytt regelverk er på plass.

2.3. FNs bærekraftsmål

Siden FNs bærekraftsmål skal legges til grunn for arbeidet, krever vi at planprosessen skal ha som mål å resultere i en omforent definisjon av bærekraftbegrepet. For bærekraftbegrepet er i dag blitt vanskelig å ta i bruk fordi det blir (mis)brukt av aktører som ødelegger for fremtidige generasjoner ved å bygge ned natur. Planen og prosjektledelsen må i den sammenheng påse at næringsinteressene ikke alene får for stor innflytelse på begrepsavklaringen.

---

⁵ <https://biofokus.no/biofokus-og-miljofaglig-utredning-med-nedslaende-rapport-om-biologisk-mangfold-og-smakraft/>

⁶ <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemedling/18043513/norske-oppdrettsanlegg-ma-tettes-eller-stenges?publisherid=17848172&lang=no>

«Grønnvasking» av industrietableringer må også på dagsorden og vi trenger planmyndigheter som har klare definisjoner og kriteriesett på hva som er gode prosjekter, og hva som faller inn under grønnvasking.

Når det kommer til prosessene med å skape bærekraftige lokalsamfunn i Nordland (jf. FNs bærekraftsmål nr. 11) og for å redusere klimaavtrykket så tror vi at mye kan gjøres, blant annet å være en pådriver for en endring i fiskeripolitikken og følge opp Riksrevisjonens rapport fra 2020⁷. Riksrevisjonen rettet da sterk kritikk mot fiskeripolitikken som har ført til, sitat Riksrevisjonen: *Redusert fiskeriaktivitet i mange kystsamfunn og brudd på lovbestemt politikk i havressursloven om at de viltlevende fiskeressursene tilhører fellesskapet og skal komme kystsamfunnene til gode.* I 2007 satte daværende fiskeriminister makstak på 20 år, og 25 år på strukturkvoter som ble tildelt før 2007. Etter dette skulle kvotene gå tilbake til fellesskapet. Her blir det da muligheter for å ta fra den CO2-intensive trålerflåten (som også har andre skadelige miljøkonsekvenser, bl.a. ødeleggelse av havbunn, oppfisking av småfisk mm.) fiskekvoter i tur og orden framover, og fordele de tilbake til kystbefolkningen som fisker på torsken når den kommer mot land, dvs. fiske med langt mindre CO2-utslipp.

2.4. «Det grønne skiftet»

FNF Nordland med tilsluttede organisasjoner uttaler oss til mange plansaker hvert år. I mange tilfeller erfarer vi at utbyggere legger premissene for hvor det skal avsettes arealer til industrietableringer, og at viljen til å legge disse planene til allerede utbygde/gråe arealer er liten.

Nærhet naturressursene og til sentralnettet trekkes ofte frem som begrunnelse for valg av lokasjon av industrietableringer, og da taper naturen. Vi mener naturmangfold og friluftsliv må vektlegges større grad ved utredninger av alternative lokaliteter, jf. konsekvensutredningsforskriften § 19 siste ledd (om *relevante og realistiske alternativer*).

«Det grønne skiftet» skulle skje innenfor «naturens tålegrense». Men det vi ser i Nordland er at foreslåtte industrietableringer under parolen «det grønne skiftet» ofte lokaliseres på naturarealer (eksempelvis myrområder) og derfor trumfer naturen. Det snakkes fint om å ta vare på natur, reindrift, landskap med mer, men vi ser ikke at det alltid blir tilfellet.

2.5. Naturrestaurering

Vi savner ordet «naturrestaurering» i planen. Dette må med i sammenheng med bærekraftsmålene og FNs naturavtale.

2.6. Arealregnskap og arealnøytralitet

I forslaget til planprogram kommer det frem at et *arealregnskap for Nordland er under utarbeidelse*, og deretter listes det opp noen eksempler på hvilke eksempler på ny kunnskap og utredningsbehov som skal ligge til grunn. Her foreslår vi at natur og arealer til natur og friluftsliv er grunnleggende for

---

⁷ <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2019-2020/undersokelse-av-kvotesystemet-i-kyst-og-havfisket/>

alt arbeid, og at næringslivets arealbehov kommer i andre rekke. Ny industri må etableres på allerede utbygde/industrialiserte arealer.

Alle kommunene har blitt anbefalt å utarbeide et arealregnskap i kommuneplanarbeidet. I planprosessen må dette arbeidet styrkes og det må være et mål om å få et arealregnskap for alle kommunene og for fylket. Nasjonale myndigheter som Kommunal og distriksdepartementet og Klima og miljødepartementet, samt nasjonale veiledere, kan bidra inn dette arbeidet.

I forlengelsen av dette så bør alle kommunene hive seg med å få politisk forankret at de vil bli arealnøytrale.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Nordland

Jens Egil Pedersen
Styreleder

Gisle Sæterhaug
Koordinator

